

УДК 378.147 : 615.1

**САМОСТІЙНА ПОЗААУДИТОРНА РОБОТА У СИСТЕМІ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
ФАРМАЦІЇ***SELF-EXTRACURRICULAR WORK IN THE SYSTEM OF PROFESSIONAL
TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS IN PHARMACY***С. М. Феденько**

Актуальність теми дослідження. Поступова інтеграція вітчизняної системи освіти до європейської та світової, сучасне оновлення змісту фармацевтичної освіти, впровадження новітніх технологій навчання, розвиток науково-методичного та матеріального забезпечення навчально-виховного процесу, збільшення потоку наукової інформації, зумовлює переорієнтацію процесу навчання студентів у вищому навчальному закладі на самопідготовку.

Постановка проблеми. Сьогодні підготовка висококваліфікованих фахівців, конкурентоспроможних на ринку праці, а також здатних до компетентної, відповідальної й ефективною діяльності за своєю спеціальністю, неможлива без підвищення ролі самостійної роботи студентів, спрямованої на стимулювання їх професійного зростання. Скорочення аудиторних годин привело до надання самостійній позааудиторній роботі (СПР) більш вагомого значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На теоретичному та методологічному рівнях проблему організації самостійної позааудиторної науково-дослідницької та навчальної роботи студентів, роль самостійного навчання у підготовці фахівців фармації розглядають науковці В. П. Черних, Б. П. Громовик, Л. Г. Кайдалова, Д. С. Волох та ін.

Постановка завдання. Метою нашої роботи є дослідження та аналіз особливостей організації, умов

Urgency of the research. Gradual integration of the domestic education system into the European and world-wide, modern updating of the content of pharmaceutical education, introduction of contemporary studying technologies, development of scientific-methodological and material support for the educational process, and the increase of the flow of scientific information leads to a reorientation of the process of students' training in higher educational institutions for self-training.

Target setting. Today, the training of highly skilled professionals, competitive on the labor market, as well as capable of competent, responsible and effective activities in their specialty is impossible without increasing the role of self work of students aimed to stimulate their professional growth. The reduction of classroom hours led to the provision of self-extracurricular work of higher role.

Actual scientific researches and issues analysis. At the theoretical and methodological levels the problem of organizing self extra-curricular research and teaching work of students, the role of self-study in the training of specialists in pharmacy is considered by scientists V. P. Chernykh, B. P. Gromovyk, L. G. Kaidalova, D. S. Voloh and others.

The research objective. The purpose of our work is research and analysis of the peculiarities of the

виконання самотійної позааудиторної роботи в умовах вищого навчального закладу. Роль самотійної позааудиторної роботи у професійній підготовці майбутніх фахівців фармації.

Виклад основного матеріалу.

Самостійна робота – це форма управління та самоуправління самотійною діяльністю студентів, головною метою якої є закріплення, розширення та поглиблення набутих у процесі аудиторної роботи знань, вмінь та навичок, а також самотійне вивчення та засвоєння нового матеріалу. Для ефективного виконання студентами самотійної позааудиторної роботи з боку Івано-Франківського національного медичного університету створені усі необхідні умови (бібліотека, читальний зал, комп'ютерні класи тощо); викладачами проводяться консультації у навчально-практичних центрах, у яких розміщено перелік практичних навичок з відповідних дисциплін та наведено алгоритм їх виконання. Організація самотійної позааудиторної роботи здійснюється за п'ятьма етапами: підготовчим, теоретичним, навчально-практичним; контрольним; корекційним.

Висновки. Самостійна позааудиторна робота студентів повинна бути методично організованою, укомплектованою науково-методичною та навчальною літературою, контрольованою, а також розглядатись як важливий компонент науководослідницької роботи студентів-майбутніх фахівців фармації.

Ключові слова: кредитно-модульне навчання, самотійна позааудиторна робота студентів, науково-дослідна діяльність, фахівець фармації.

organization, conditions for conducting of self extracurricular work in a higher educational institution. The role of self extracurricular work in the training of future specialists in pharmacy.

The statement of basic materials.

Self work is a form of management and self-management activity for students, whose main purpose is to consolidate, expand and deepen the knowledge, skills and abilities acquired during the classroom work process, as well as the independent study and mastering of new material. For the effective fulfillment of students self extracurricular work by the Ivano-Frankivsk National Medical University all necessary conditions (library, reading room, computer classes, etc.) are created; teachers consult in educational and practical centers, which contains a list of practical skills in the relevant disciplines and provides an algorithm for their implementation. The organization of self extracurricular work is carried out in five stages: preparatory, theoretical, educational and practical; control; corrective.

Conclusions. Self extracurricular work of students should be methodically organized, complete with scientific-methodical and educational literature, controlled, and also considered as an important component of research work of students – future specialists of pharmacy.

Keywords: credit module training, self extra-curricular work of students, research activity, specialist in pharmacy.

Актуальність теми. Поступова інтеграція вітчизняної системи освіти до європейської та світової, сучасне оновлення змісту

фармацевтичної освіти, впровадження новітніх технологій навчання, розвиток науково-методичного та матеріального забезпечення навчально-виховного процесу, збільшення потоку наукової інформації, зумовлює переорієнтацію процесу навчання студентів у вищому навчальному закладі (ВНЗ) на самопідготовку.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Основне завдання сучасної професійної освіти полягає у формуванні творчої особистості фахівця, здатного до саморозвитку, самоосвіти, інноваційної діяльності. Вирішення цього завдання неможливо тільки шляхом передачі знань в готовому вигляді від викладача до слухача. Необхідно перевести слухача з пасивного споживача знань в активного їх творця, що вміє сформулювати проблему, проаналізувати шляхи її вирішення, знайти оптимальний результат і довести його правильність.

Сьогодні підготовка висококваліфікованих фахівців, конкурентоспроможних на ринку праці, а також здатних до компетентної, відповідальної й ефективної діяльності за своєю спеціальністю, неможлива без підвищення ролі самостійної роботи студентів, спрямованої на стимулювання їх професійного зростання. Саме модульна технологія навчання надає широкі можливості індивідуального навчання, розрахована на вміння студентів самостійно здобувати знання та використовувати їх на практиці [8, с. 199].

Скорочення аудиторних годин привело до надання самостійній позааудиторній роботі (СПР) більш вагомого значення. СПР як форма навчання, за якої майбутній фахівець засвоює необхідні знання, оволодіває вміннями та навичками систематично та планомірно працювати, формує власний стиль майбутньої професійної діяльності, є надзвичайно важливою у процесі фахової підготовки майбутніх провізорів (фармацевтів).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання СПР студентів в умовах кредитно-модульної системи навчання розглядалися в працях багатьох вітчизняних науковців. На теоретичному та методологічному рівнях проблему організації самостійної позааудиторної науково-дослідницької та навчальної роботи студентів, роль самостійного навчання у підготовці фахівців фармації розглядають науковці В. П. Черних [9, 10], Б. П. Громовик [2], Л. Г. Кайдалова, [3, 4], Д.С. Волох [1] та ін.

Незважаючи на ряд досліджень науковців з даного питання, особливості організації, роль та умови виконання СПР у професійній підготовці фахівців фармації, особливо в сучасних умовах, коли освітянську

спільноту турбує питання стану навчального процесу у вищій школі, його адаптація до європейського освітнього простору через впровадження європейських норм і стандартів в освіті, науці та техніці, потребує детального вивчення. Актуальність окресленої проблеми зумовлюється також необхідністю забезпечити безперервність освіти та самоосвіти майбутніх фахівців фармації.

Постановка завдання. Метою нашої роботи є дослідження та аналіз особливостей організації, умов виконання СПР в умовах ВНЗ. Роль СПР у професійній підготовці майбутніх фахівців фармації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Законом України “Про вищу освіту” № 1556-VII від 01.07.2014 р. [6] запроваджено нову парадигму навчання Європейського простору вищої освіти – студенто-центрованого навчання, в основу якого покладено компетентнісний підхід до побудови та реалізації освітніх програм, повна інтеграція Національних рамок кваліфікації, нової структури вищої освіти, стандартів нового покоління, навчальних програм та окремих навчальних дисциплін [7, с. 3]. Відповідно до статті 50 вищезазначеного закону: освітній процес у закладах вищої освіти здійснюється за такими формами: навчальні заняття; самостійна робота; практична підготовка; контрольні заходи.

Самостійна робота – це форма управління та самоуправління самостійною діяльністю студентів [3], головною метою якої є закріплення, розширення та поглиблення набутих у процесі аудиторної роботи знань, вмінь та навичок, а також самостійне вивчення та засвоєння нового матеріалу. До основних завдань у системі професійної підготовки провізорів (фармацевтів) належать: поглиблення та розширення професійних знань; формування відповідального ставлення до виконання професійних обов'язків; закріплення навичок самоосвіти та самовиховання; залучення до науково-дослідницької діяльності. Саме самостійна робота є однією із форм навчальної діяльності, що спрямована на формування у студентів самостійних засад для інтенсифікації засвоєння необхідної інформації, що здійснюється у процесі осмисленого та творчого сприйняття. Ефективність застосування самостійної роботи у підготовці конкурентоспроможного фахівця підтверджено також світовою освітньою практикою [4; 5, с. 23].

Для того, щоб студент самостійно працював, він повинен уміти: здійснювати інформаційний пошук, добирати відповідну літературу, фіксувати та обробляти результати, працювати з довідковим матеріалом [3].

Для ефективного виконання студентами СПР з боку Івано-Франківського національного медичного університету (ІФНМУ) створені усі

необхідні умови (бібліотека, читальний зал, комп'ютерні класи тощо); викладачами проводяться консультації у навчально-практичних центрах, у яких розміщено перелік практичних навичок з відповідних дисциплін та наведено алгоритм їх виконання.

Організація СПР з боку ІФНМУ здійснюється за п'ятьма етапами (рис. 1): підготовчим, теоретичним, навчально-практичним, контрольним, корекційним (рис. 1).

Рис. 1 Етапи самостійної роботи (складено автором на основі [4]).

Організація самостійної роботи студента ІФНМУ спрямована на оволодіння вміннями та навичками: організації самостійної навчальної діяльності; самостійної роботи в бібліотеці з каталогами, навчальною, навчально-методичною, науковою, науково-популярною літературою та довідковою літературою; опрацювання статистичної інформації; користування інтернет-ресурсами та орієнтування в інформаційному просторі та віртуальному середовищі університету; написання, рефератів, виконання курсових, дипломних робіт.

Зміст самостійної роботи визначається в робочій програмі кожної

дисципліни з орієнтацією на вимоги освітньо-кваліфікаційної характеристики фахівця [10, с. 21].

Самостійна позааудиторна робота студентів, як і кожний вид навчальної роботи, потребує відповідного методичного і матеріально-технічного забезпечення. На кафедрі організації та економіки фармації і технології ліків ІФНМУ, приділяється значна увага самостійній підготовці студентів. Згідно навчальних програм по кожній дисципліні розроблено Робочі журнали, які містять методичні вказівки із зазначенням переліку основних тем, питань для всебічного розкриття теми заняття. Студентам, відповідно до тематичних планів, запропоновано завдання для самостійного опрацювання матеріалу, які розроблені таким чином, щоб у процесі їх виконання закріплювались та поглиблювались знання, розвивалось образне мислення, формувались уміння та практичні навички.

Розроблені викладачами методичні вказівки направлені допомогти студенту у правильній послідовності з якнайменшою затратою часу виконати СПР. Кожна методична вказівка структурована у послідовності представлений на рисунку 2.

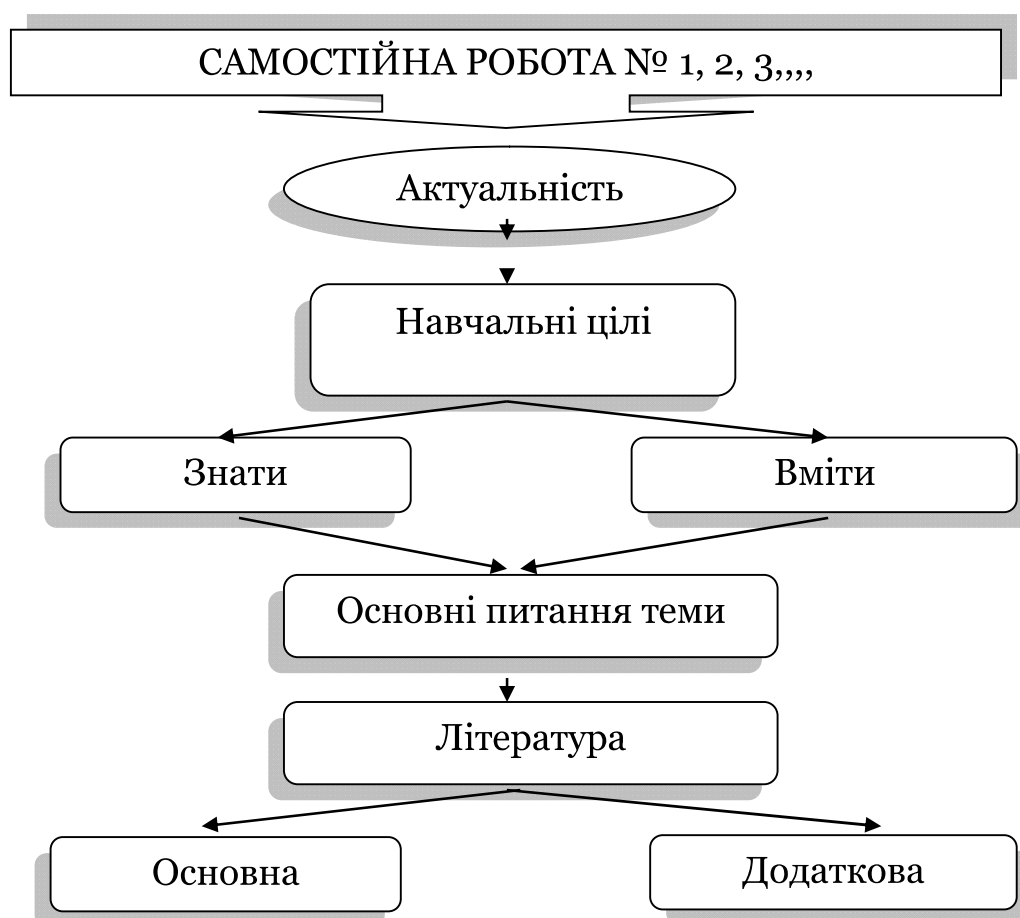

Рис. 2 Основні складові методичних вказівок СПР

Викладачі надають допомогу студентам у скеруванні та

безпосередньо у роботі над джерелами інформації. Адже роль викладача полягає у тому, щоб навчити студента працювати з різними джерелами інформації (підручники, методичні вказівки, довідники, монографії), користуватись електронними посібниками, довідниками, іншими ресурсами, активізувати його пізнавальну діяльність, розвивати готовність до самоосвіти.

Навчальний матеріал, передбачений для самостійного опрацювання та опанований студентом, підлягає підсумковому контролю нарівні з матеріалом, який опрацьовується під час навчальних занять, оскільки при відсутності контролю за її виконанням, СПР втрачає значення. Тому, контроль за виконанням СПР здійснює викладач на практичних заняттях шляхом усного або письмового опитування згідно розроблених критеріїв. За виконання СПР студент отримує бали, які додаються до суми балів за поточну діяльність, яка здійснюється на практичному занятті.

Контроль знань та вмінь студентів є формою зворотного зв'язку, джерелом інформації для викладача про хід самостійного оволодіння студентами навчальним матеріалом, про повноту та міцність його засвоєння. Контроль допомагає студентам критично оцінити свої досягнення та помилки, правильно організувати подальшу роботу, забезпечити її системність і регулярність. Ефективність навчального процесу безпосередньо залежить від поєднання контролюючої діяльності викладача із самоуправлінням та самоконтролем студентів [4, с. 25].

Видами СПР в ІФНМУ - є виконання студентами науково-дослідних робіт, з якими вони виступають на університетській конференції. Проведенню таких конференцій передують клопітка індивідуальна робота викладачів зі студентами. Така праця має значний позитивний результат, коли доповідачі самостійно виголошують свої доповіді на навчально-наукових студентських конференціях. Доповіді опубліковуються у щорічному збірнику тез доповідей науково-практичної конференції студентів та молодих вчених.

Також, організація СПР здійснюється шляхом підготовки рефератів; написання тез, статей, звітів про проходження практики; участі у студентських наукових гуртках, олімпіадах, конференціях; участі у науково-дослідній роботі випускової кафедри; підготовки та захисту курсових та кваліфікаційних робіт тощо. Все перелічене сприяє успішній державній атестації та здачі ліцензійного інтегрованого іспиту «Крок-1. Фармація» та «Крок-2. Фармація», який здійснюється Центром тестування професійної компетентності фахівців з вищою освітою напрямів підготовки «Медицина» і «Фармація» при Міністерстві охорони здоров'я України задля перевірки знань студентів.

Висновки із цього дослідження і подальші перспективи подальших розвідок у даному напрямку. СПР студентів повинна бути методично організованою, укомплектованою науково-методичною та навчальною літературою, контрольованою, а також розглядатись як важливий компонент науководослідницької роботи студентів-майбутніх фахівців фармації. Вона повинна розглядатись не як форма навчання та вид навчального процесу, а як засіб залучення студентів в самостійну пізнавальну діяльність, що дасть можливість створити додаткові умови для реалізації внутрішнього потенціалу, адже ніякі знання, не підкріплені самостійною діяльністю, не можуть стати справжнім надбанням людини.

Список використаних джерел:

1. Волох, ДС., 2003. 'Фармацевтична освіта в Україні: традиції, сьогодення, майбутнє', *Аптека*, № 397 (26). [online] (Останнє оновлення 08 Липня 2016) Доступно: <http://www.apteka.ua/article/14237>.
2. Громовик, БП., 2012. 'Неперервна фармацевтична освіта в Україні: науково-методичні аспекти управлінсько-економічної підготовки : монографія', *РАСТР-7*, Львів, 37 с.
3. Кайдалова, ЛГ., 2010. 'Професійна підготовка майбутніх фахівців фармацевтичного профілю у вищих навчальних закладах : монографія', *НФаУ*, Харків, 364 с.
4. Кайданова, ЛГ., Мнушко, ЗМ., 2002. 'Модульна технологія навчання: навчально-методичний посібник для викладачів та студентів вищих навчальних закладів', *Видавництво НФаУ; Золоті сторінки*, Харків.
5. Мищенко, ІА., 2018. 'Інноваційні технології щодо оптимізації позааудиторної самостійної роботи іноземних студентів', *Збірник тез науково-практичної конференції з міжнародною участю*, с. 23-24.
6. Міністерство освіти і науки України, 2014. 'Закон України «Про вищу освіту»'. [online] (Останнє оновлення 11 Липня 2016) Доступно: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page5>.
7. Рашкевич, ЮМ., 2014. 'Болонський процес та нова парадигма вищої освіти: монографія', *Видавництво Львівської політехніки*, Львів, 168 с.
8. Феденько, СМ., 'Організація самостійної роботи студентів зі спеціалізацій фармацевтичного факультету ІФНМУ', *Матеріали науково-практичної регіональної конференції*, с. 199-201.
9. Черних, ВП., 2009. 'Моніторинг якості фармацевтичної освіти в Україні', *Аптека*, № 696. [online] (Останнє оновлення 13 Липня 2016) Доступно: <http://www.apteka.ua/article/8881>.
10. Черних, ВП., Кайдалова, ЛГ., 1999. 'Самостійна робота студентів: Методичні рекомендації для викладачів', *НФаУ*, Харків, 44 с.

References:

1. Volokh, DS., 2003. 'Farmatsevychna osvita v Ukrayini: tradytsiyi, s'ohodennya, maybutnye (Pharmaceutical Education in Ukraine: Traditions, Present, Future)', *Аптека*, № 397 (26). [online] (Ostannye onovlennya 08 Lypnya 2016) Dostupno: <http://www.apteka.ua/article/14237>.
2. Hromovyk, BP., 2012. 'Neperervna farmatsevychna osvita v Ukrayini: naukov-

- metodychni aspekty upravlins'ko-ekonomichnoyi pidhotovky : monohrafiya (Continuous pharmaceutical education in Ukraine: scientific and methodical aspects of managerial-economic preparation: monograph)', *RASTR-7*, L'viv, 37 s.
3. Kaydalova, LH., 2010. 'Profesiyna pidhotovka maybutnikh fakhivtsiv farmatsevtichnoho profilyu u vyshchyykh navchal'nykh zakladakh : monohrafiya (Professional training of future specialists in the pharmaceutical profile in higher educational institutions: a monograph)', *NFAU*, Kharkiv, 364 s.
  4. Kaydanova, LH., Mnushko, ZM., 2002. 'Modul'na tekhnolohiya navchannya: navchal'no-metodychnyy posibnyk dlya vykladachiv ta studentiv vyshchyykh navchal'nykh zakladiv (Modular technology of teaching: a teaching aids for teachers and students of higher educational institutions)', *Vydavnytstvo NFAU; Zoloti storinky*, Kharkiv.
  5. Myshchenko, IA., 2018. 'Innovatsiyni tekhnolohiyi shchodo optymizatsiyi pozaaudytornoji samostiynoi roboty inozemnykh studentiv (Innovative Technologies for Optimization of Non-Auditory Independent Work of Foreign Students)', *Zbirnyk tez naukovo-praktychnoyi konferentsiyi z mizhnarodnoyu uchastyu*, s. 23-24.
  6. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy, 2014. 'Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» (Law of Ukraine "On Higher Education")'. [online] (Ostannye onovlennya 11 Lypnya 2016) Dostupno: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page5>.
  7. Rashkevych, YUM., 2014. 'Bolons'kyu protses ta nova paradyhma vyshchoyi osvity: monohrafiya (The Bologna Process and the New Paradigm of Higher Education: A Monograph)', *Vydavnytstvo L'vivskoyi politekhniki*, L'viv, 168 s.
  8. Feden'ko, SM., 'Orhanizatsiya samostiynoi roboty studentiv zi spetsializatsiy farmatsevtichnoho fakul'tetu IFNMU (Organization of independent work of students from the specializations of the Pharmaceutical Faculty of the IFNMU)', *Materialy naukovo-praktychnoyi rehional'noyi konferentsiyi*, s. 199-201.
  9. Chernykh, VP., 2009. 'Monitorynh yakosti farmatsevtichnoyi osvity v Ukraini (Pharmacy Quality Monitoring in Ukraine)', *Apteka*, № 696. [online] (Ostannye onovlennya 13 Lypnya 2016) Dostupno: <http://www.apteka.ua/article/8881>.
  10. Chernykh, VP., Kaydalova, LH., 1999. 'Samostiyna robota studentiv: Metodychni rekomendatsiyi dlya vykladachiv (Student's Independent Work: Methodical Recommendations for Teachers)', *NFAU*, Kharkiv, 44 s.

УДК 378.011.3-051:37.016:621.3+621.38]:377

**ПРОФЕСІЙНО СПРЯМОВАНЕ ВИВЧЕННЯ КУРСУ
«ЕЛЕКТРОТЕХНІКА ТА ЕЛЕКТРОНІКА» МАЙБУТНІМИ
ПЕДАГОГАМИ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ**

*PROFESSIONALLY DETERMINED STUDY OF THE "ELECTRICAL AND
ELECTRONICS" COURSE FUTURE PEDAGOGES OF PROFESSIONAL
EDUCATION*

**А. О. Дідик
С. М. Іщенко**

Актуальність теми дослідження. У статті подаються наукові обґрунтування професійно | *Urgency of the research* The article provides scientific substantiation of the professionally oriented study of the